

Historikus hangszerek

Az elmúlt évtizedekben az európai zenei életben egyre nagyobb teret nyerő régizene, illetve a korhű előadásmódra való törekvés magával hozta a barokk és reneszánsz korabeli hangszerek iránti igény megnövekedését. Lant, baryton, viola d'amore, virginál, gamba, csembaló, rebek... Mondhatni nincs olyan historikus hangszer, amely ne lenne megvásárolható a nagyobb európai hangszerkiállításokon (Musikmesse, Musicora, Mondomusica stb.). A kisebb hazai kiállításokon is számos kortárs hangszerkészítő jelenik meg hasonló, magas színvonalú munkákkal.

Fidula

Gambák

Néhány évtizeddel ezelőtt az európai hegedűkészítők szinte kizárólag „Stradivari-titok” megfejtésén dolgoztak, vagyis arra törekedtek, hogy mind megjelenésében, mind hangminőségében a legnagyobb olasz mesterek munkáival összemérhető hangszereket készítsenek. A szakma érdeklődése csak az utóbbi évtizedekben fordult a korabeli hangszerek felé.

A 20. század második felében a hegedűkészítő szakma jelentős eredményeket ért el a 17–18. századi cremonai hegedűkészítés eredeti módszereinek feltárásában. Az Antonio Stradivari (1644–1737) életművéből fennmaradt tárgyi emlékek: szerszámok, rajzok, hangszerek,

levelezések és egyéb dokumentumok alapján elvégzett tudományos kutatómunka Simeone F. Sacconi 1972-ben megjelent Stradivari „titkai” című könyvében nyert összegzést. A címbeli idézőjel arra a szakmai álláspontra utal, amely szerint valójában nincs titok. Az a vélekedés, amely szerint a régi olasz hangszerek összehasonlíthatatlanul jobbak, mint az azóta valaha is készült hegedűk, „pusztán” mítosz. A könyv többek között azzal a ténnyel szembesít, hogy Stradivari a mai szóhasználat szerint ún. „barokk hangszereket” készített, amelynek a hangja alig összehasonlítható a romantikából ránkmaradt hangideállal. Az a hang, amelyet ma gondolatban a hegedűhöz társítunk, a modern hegedű hangja.

Mára széleskörűen ismertek a szerkezeti változások, amelyek által a klaszszicizmus, majd a romantika korában a barokk hegedű modern hegedűvé alakult. A változások alig érintették a hangszer testét, csak a tető belső oldalára beragasztott gerenda lett néhány milliméterrel hosszabb, szélesebb és magasabb. A hangszer nyaka a fogólappal együtt a hossz, a vastagsága, és a dőlésszög tekintetében is megváltozott.

Olasz nyaktípus Stradivari korából, készítette Federico Löwenberger

Ezek a változtatások új teret nyitottak a virtuóz játékmód előtt, a hangszer hangját erőteljesebbé és feszesebbé tették. A modern hegedű nagyobb és fé-

nyesebb hangja nem kismértékben köszönhető a hűrkészítés fejlesztéseinek, a fonott húrok megjelenésének (bélhúr magra ezüst- vagy rézfonat), valamint a vonó evolúciójának, amelynek során a karcsú egyenes pálcát erősebb, „ellenirányban” meghajlított pálcá váltotta ki. A modern és barokk hangszerek közötti különbség külsőre a hangszer fogólappjának és hűrtartójának intarziás, barokkos díszítettségében mutatkozik meg. A

Fogólapp intarzia

hangot érintő legnagyobb változást meglepő módon a láb eltérő megformálása váltotta ki. Ha egy modern hegedűt barokk lábbal és bélhúrokkal szerelünk fel, szinte kifogástalan barokk hangot kapunk. A hatás barokk vonóval még jobblesz. A régizenéléshez szükséges hang-

Stradivari-féle láb

szer keresésekor a legkisebb befektetést igénylő megoldást egy modern hangszer átalakítása jelenti. Így 150–250 000 Ft körül lehet jó minőségű barokk hegedűre szert tenni. Ha a rendelkezésre álló összeg a 800 000 Ft–1 600 000 Ft között van, érdemes megnézni a kortárs magyar mesterek új készítésű hangszereit. 12–15 000 euro közötti összegért már a legjobb európai munkák közül válogathatunk.

Holló Bence hegedűkészítő mester
www.pilat.hu